

# TOPÒNIMS I MALNOMS DE TÀRBENA (LA MARINA MERIDIONAL)\*

Jordi COLOMINA  
Maria José PONT  
Miquel SALVÀ

## INTRODUCCIÓ

Després de l'expulsió dels moriscs, l'any 1609, Tàrbena —i molts altres pobles de la Marina Septentrional i part de la Meridional— fou repoblada amb mallorquins<sup>1</sup>. Encara hui, més de tres segles i mig després, podem trobar nombrosos testimonis lingüístics d'aquella repoblació mallorquina en el parlar tarbener. Els tarbeners actuals dominen —quasi tots— tres lectures, dos de la llengua catalana: el tarbener —per a les relacions internes— i el valencià —amb els forasters catalanoparlants—, i el castellà. Les condicions especials d'aïllament de Tàrbena —no hi ha hagut carretera fins a l'època de la Dictadura de Primo de Rivera— han afavorit el manteniment de característiques mallorquines en la seua parla i han frenat el procés d'anivellament geoelectal<sup>2</sup>. El present estudi sobre els topònims i els malnoms de Tàrbena forma part d'un treball més ampli sobre el parlar d'aquest poble de la Marina Meridional.

## ALGUNES CARACTERÍSTIQUES FONÈTIQUES DEL PARLAR DE TÀRBENA REFLECTIDES ALS TOPÒNIMS

Algunes neutralitzacions entre les vocals /a/ i /e/: *Es Llevadós (Es Llavadors), El Llogueret (El Llogaret)*; els articles *es, el i en* pronunciats com a *as, al i an* (però es manté la /e/ si hi ha contacte amb un mot acabat en *-e*, p.e. *des, del i d'en*)<sup>3</sup>.

\* Aquest treball és fruit de la col.laboració entre M. J. Pont i M. Salvà, naturals de Tàrbena, que han replegat els topònims i els malnoms del seu poble, i J. Colomina, que els ha classificats i els ha estudiats.

- (1) Sobre la repoblació mallorquina a la Marina Septentrional en el segle XVII v. J. COSTA i MAS (1978).
- (2) Sobre les característiques mallorquines del parlar de Tàrbena v. P. BARNILS (1912), A. M. ALCOVER (1918-1919: 172-6), i sobretot J. VENY i CLAR (1974 i 1976: 166-179).
- (3) Sobre aquestes neutralitzacions, generals al parlar de la Marina Septentrional, v. J. COLOMINA i CAS-TANYER (1985).

Elisió, en alguns casos, de [j] i [w] consonàntiques intervocàliques: *foeta* (*foieta*) i *poet* (*pouet*).

Reducció del grup àton *gua-* a *go-* en algun cas: *Sa Font d'en Gordiola* (*Guardiola*).

Alguns casos d'elisió de la /d/ intervocàlica: d'una manera sistemàtica en la preposició *de* —*sa Foia es Perols, sa Caseta es Moros*— i en els mots acabats en *-ada*, —*sa mallà, sa pujà*—, i d'una manera variable en els mots en *-ades* i *-ador* —*ses Margenaes/ses Margenades, es Llevadós/es Llevadós*—.

Elisió de /r/ en posició final seguida de /s/: *Es Segués* (*Es Seguers*).

El fonema /ʃ/ es pronuncia [ʃ] com en català oriental i a la Marina Septentrional i en alacantí: *Ses Flexeres* (*Ses Fleixeres*).

Existència de pronúncies geminades de /s/ i /r̄/ , [ss] i [r̄r̄]: *Ses Saleretes, Es Serral, Ses Roques* ([ses-salerétes] [as-seřál] [seř-r̄ʃkes]).

Reducció a un sol accent en els composts: *Es Camí Nou, Es Bancal Llarg* ([as kaminów] [as baŋkaλλárk]).

## ALGUNES CARACTERÍSTIQUES MORFOLÒGIQUES DEL PARLAR DE TÀRBENA REFLECTIDES ALS TOPÒNIMS

Hom ha assenyalat com a fenomen més cridaner de les recialles mallorquines a Tàrbena la conservació de l'article derivat de IPSE, IPSA —*Es Coll de sa Creu, Es Seguers, Ses Capelletes*—, així com de l'article personal *en* —*Es Penyó d'en Sifre*— (però no el femení *na*, que ha estat substituït per *la* —*Sa Foia de la Miquela*—).

Igual com s'esdevé a les Illes Balears, si bé a Tàrbena l'article predominant és *es* i *sa*, en alguns casos apareix l'article derivat de ILLE, ILLA<sup>4</sup>. Heus ací la relació de topònims en què trobem aquest darrer article:

A la toponímia rural: *L'Albicà, El Calvari, El Campo, El Cocoll, L'Hort, La Murta, L'Om, es Pouet del Dotor, El Rafalet, sa Revolta del Huit, La Soloja i el Somo*.

I a la toponímia urbana: *la Plaça, la Placeta Vella, sa Font del Botó, El Llogaret i El Poble de Dalt*.

### TOPONÍMIA RURAL DE TÀRBENA<sup>5</sup>

1. **Aspres.** J. Coromines defineix *aspre* com a 'part seca i més o menys escabrosa en un terme municipal, en una rodalia o comarca' (*DECLIC*, s.v.). Aquest mateix sentit tenen a Tàrbena *s'Aspre d'en Guillem* i *s'Aspre d'en Xam* ([tʃám]).

2. **Bancals.** *Es Bancal Llarg* (partida).

3. **Barrancs.** *Es Barranc de sa Cova Roja, es Barranquet de Curt, es Barranc Fondo, es Barranquet de Pedramala, es Barranc del Tere, es Barranc Tancat, es Barranc de ses Viudes*.

(4) Sobre els articles en el llenguatge col·loquial de Mallorca, v. T. FORTEZA i CORTÉS (1915: 148-156) i J. GRIMALT (1971).

(5) La recollida de topònims tarbeners més completa fins ara era la de J. L. ROMÁN i M. de EPALZA (1983: 270-2).

#### 4. Camins. *Sa Drecera*.

5. **Clots** en la roca, on es congria aigua. *El Cocoll* (muntanya), *Sa Codolla* ('cadolla'), *es Morro de sa Codolla*.

6. **Colls**. Tant *coll* com *collaret* (de *colladet*) tenen a Tàrbena el sentit de 'pas alt entre muntanyes'. *Es Coll de sa Creu* (coll i partida), *Coll de Rates* o *es Collaret de Rates* (coll i partida), *es Collaret de sa Vinya* (coll i partida). Un sentit semblant de 'pas (alt) entre muntanyes' tenen el topònim d'origen mossàrab *Es Portitxol* (entre *sa Penya Gran* i *sa Penya de s'Ombria*) i *Es Malpàs*.

7. **Coves i avencs**. *Es Avencs* (part d'una serra), *s'Ombria des Avencs*, *Sa Cova* (partida), *sa Cova de sa Cambreta* (hi ha una cambra, ço és, un primer pis), *sa Cova de Dalt*, *sa Cova de s'Edrera*, *sa Cova de sa Figuera*, *sa Cova des Moret*, *sa Cova d'en Nardo* (hi vivia un home anomenat així), *sa Cova des Porcs*, *ses Covetes d'en Poret*, *sa Cova des Vell*.

8. **Eres**. *S'Era del Conde* (partida), *s'Era des Pi*, *s'Era d'en Soriano*.

9. **Foies**. *Sa Foia*, *sa Foia des Calbo*, *sa Foia Església* (era de l'Església, els jóvens'en diuen *sa Foia Iglésia*), *sa Foia Fonda*, *sa Foia des Gavatx*, *sa Foia des Jordi*, *sa Foia de la Miquela*, *sa Foieteta de s'Ordi*, *sa Foia des Perols*, *sa Foia des Pi*, *sa Foia Roja*, *sa Foia de ses Roques*, *sa Foia des Soldat*.

10. **Fondos**. Aquest mossarabisme, amb el significat de 'zona menys elevada d'una rodalia, generalment plana', s'oposa a Tàrbena a *aspre*; així *es Fondo d'en Xam* enfront de *s'Aspre d'en Xam* (cf. a Peralada: «Terres d'Aspre, al Nord, i les Terres de Fondo, que comprenen tota la part de plana», *DECLIC*, s.v.). *Es Fondo* (partida), *es Fondo d'en Catxa*, *es Fondo de sa Segadissa*, *es Fondo d'en Xam*.

11. **Fonts**. *Sa Fonteta des Beal.los*, *sa Font de Benijam* (segons Moll<sup>5bis</sup> el cognom *Benejam* pot ser una grafia aglutinada de *bé n'hajam* o bé venir de l'àrab *Bani Agam*), *sa Font de Benissalim*, *sa Font Blanca*, *sa Font des Buscarró*, *sa Fonteta des Gregoris* (pr. gargaris), *sa Font Grossa* o *sa Font de s'Assut*, *sa Font d'en Guardiola*, *sa Font de l'Hort*, *sa Fonteta d'en Mas*, *sa Font des Olbis* (hi ha una abeurada), *sa Fonteta des Rafels*, *sa Font Roja*, *sa Font Seca*, *sa Font d'en Serra*, *sa Fonteta des Taronger*, *sa Fonteta des Xops*.

12. **Mallades**. El mot *mallada*, 'lloc arrecerat on s'aturen a reposar els pastors i els ramats', designa diverses partides de Tàrbena: *Sa Mallada*, *Sa Mallada des Cards*, *Sa Mallaplana* (de *Mallada Plana*).

13. **Massils**. El *DCVB* defineix *Els Massils* com a topònim, «terres del voltant del poble de Tàrbena», i en dóna com a etimologia l'àrab *manzil*, 'posada'. La realitat és que a Tàrbena *massil* és un apel·latiu que significa 'bancal situat a prop del poble'. Per a una arabista com M. J. Rubiera, a la qual agrairí la seua amable comunicació, l'etimologia correcta fóra l'àrab *masil*, 'torrent'. Heus ací els noms d'alguns *massils*: *Es Massil de l'Ambróssio*, *es Massilet d'en Gorra*, *es Massil de Tots*.

14. **Ombries**. Dues partides s'anomenen així: *S'Ombria*, *S'Ombria des Avencs*.

15. **Penyes**. *Sa Penya des Castellet* (hi ha unes ruïnes), *sa Penya d'en Cuanito*, *sa Penya des Gat*, *sa Penya Gran*, *sa Penya des Niu* («allà van a criar ses gralles»), *sa Penya de s'Ombria*, *es Penyó*

(5bis) F. de B. MOLL (1982: 262).

d'en Sifre, *Es Pinyol Roig* (potser de *penyal*) o *sa Penya d'en Metxa*, *sa Roca de l'Hombre* (o potser de l'*Ombre?*), *ses Roques*, *Es Flaies* (cims que semblen frares), *Es Altets* (cims).

16. **Pinars.** *Es Pi d'en Nofre* (pinaret), *Es Pinar* (pinar i partida), *Es Pinar d'en Marcó*.

17. **Plans.** *Es Planet* (partidà), *es Pla d'en Moragues*, *Es Pla de s'Olivera* (partida).

18. **Pous.** *Es Pou* (pou i partida), *es Pouet d'en Camarà* (potser de *Camarada?*), *es Pouet del Dotor*, *es Pouet de ses Peres* (pou i partida).

19. **Pujades.** *Sa Pujada d'en Bossa*, *sa Pujada d'en Mataveres*.

20. **Serres.** *Ses Cordelleres* (unes quantes serres juntes, potser del cast. *cordilleras*), *Sa Montanya* (partida), *Sa Montanyeta* (partida), *Es Serral* (partida i muntanya allargada; la descripció del topònim coincideix amb la definició que el DCVB dona de *serral*, 'turó, muntanya de cim allargassat', mot viu a Bot, poble de la Terra Alta, i a Mallorca; potser es tracta d'un mallorquisme).

21. **Solanes.** *Sa Solana* (partida).

22. **Tossals.** *Es Tossalet*, *es Tossal Groc*, *es Tossalet des Llamps*, *es Tossalet des Llèus*, *es Tossalet des Porcs*.

#### *D'altres partides del terme de Tàrbena*

1. Topònims relacionats amb (l'aprofitament de) minerals. *S'Algepseria* (pr. salgetseria), *Es Buscarró* ('pedra de color groc vermellós amb moltes vetes vermelles', Val., DCVB), *S'Esmoladora*, *Sa Teuleria*.

2. Relacionats amb la vegetació. *Es Coscollar*, *Es Figueral*, *Ses Fleixeres*, *Es Garrigó* ('garriga petita', a Mallorca, DCVB; un altre mallorquisme), *Es Garrofer de Cinc Cames*, *Es Matapoll* (a Bolulla, poble veí, *El Matapoll*), *Ses Moreres*, *La Murta*, *L'Om*, *Ses Vinyes*.

3. Relacionats amb animals. *Canilles* (potser de *canilla*, 'conjunt de gossos de caça', Empordà, *Garrotxa*, *Vic*, DCVB), *Es Corralissos* (mot no documentat fins al DECLIC, s.v. *corral*: «Prats dels corralissos», a Llessui), *Sa Falzia* ('ocell'), *Sa Pata des Bou*, *La Rabosa*, *Ses Saleretes des Pou* (*salera*, 'pedra plana damunt la qual els pastors posen la sal que el bestiar ha de menjar', DCVB), *Es Seguers* (*seguer*, 'forat de paret, de roca o d'arbre, ocupat per un eixam d'abelles que hi fan mel', cat. nord-occ., Mall., Men., DCVB; podria ser un mallorquisme), *Es Sester Llarg*, *Es Sester d'en Pont* (*sester*, 'sestador', 'lloc on sestem les ovelles', val. eiv. DCVB).

4. Relacionats amb la religió. *El Calvari*, *Ses Capelletes* (del Calvari), *Sa Creueta* (*hi ha una fita*), *Santa Bàrbara* (pr. bàrbera).

5. Relacionats amb (l'aprofitament de) l'aigua. *Es Corrent Nou* (pr. as correnou), *Es Cossi* (partida anomenada així per la semblança amb un cossi), *S'Ull de sa Font* (*hi ha un ullal*).

6. Topònims d'origen àrab. Alguns topònims evidencien la consciència popular de la presència islàmica, com ara *sa Cova des Moret* i *Sa Caseta des Moros* (ruïnes i partida). Heus ací una relació dels topònims de possible origen àrab:

— *L'Albicà* (*sa Font de l'Albicà*, *es Buit de l'Albicà*, *ses Penyes de l'Albicà*). Segons la Dra. Rubiera potser es tracta de l'àrab *Al-biqā'*, 'els camps'.

— *Albirèc*. Segons la professora esmentada podria ser l'àrab *Al-birak*, 'les alberques'.

- *Beniplà*, híbrid aràbigu-català, *Bani-Pla*, 'els del pla'.
- *Benissalim*, de l'àrab *Bani-Salim*, 'els fills de Salim'.
- *Binarreal*, de l'àrab *Bani-riyād*, 'els de l'horta'<sup>6</sup>.
- *Binortell*, podria tractar-se d'un altre híbrid aràbigu-català *Bani-Hortell*, 'els de l'hortet'.
- *Garx*, segons C. Barceló podria tractar-se de l'àrab *garj*, 'rost' 'coster'<sup>7</sup>.
- *Misep* (despoblat hui desconegut), de l'àrab *minzāb*, 'desaiguament' segons Asin, v. *DCVB*.
- *El Rrafalet*, de l'hispano-àrab *rahal*, 'pleta per al bestiar'.

7. D'origen desconegut. *Bijòuca* (a Bolulla *Bijauca*), *Es Birlam*, *Es Galero*, *Parelles*, *Picassàries*, *Sacos*, *La Solója* (a Bolulla *La Soroja*), *El Somo* (i *sa Cova del Somo*), *Es Txiquirimí*.
8. D'altres partides. *Casivanyes* (de *Casa Ibàñez*), *El Campo* (probablement mossarabisme), *El Poble de Dalt* (antic nucli urbà).

## TOPONÍMIA URBANA DE TÀRBENA

1. **Carrers.** *Heus ací els noms populars d'alguns carrers: Es Camí Nou, es Carrer de sa Font, es Carrer de sa Font Santa, es Carrer des Garrit.*
2. **Establiments.** *Can Mona* (supermercat), *Can Pinet* (bar i restaurant), *Cas Cuco* (bar), *Cas Bolluller* (bar), *Cas Coixo d'en Barbeta* (tenda de quemenjar), *Ca la Teresa de la Mallaplana* (id.), *Ca la Ponta* (id.).
3. **Fonts.** *Sa Font de Baix, sa Font del Botó, sa Font d'Enmig, sa Font des Garrofer, sa Font de la Plaça, sa Font Santa.*
4. **Llavadors.** *Es Llavadors* (és interessant que s'anomenen així, car no hi van a *llavar* sinó a *rentar*).
5. **Barris.** *El Llogaret.*
6. **Places.** *La Plaça, la Placeta Vella.*

## ELS MALNOMS DE TÀRBENA<sup>8</sup>

### ESTUDI FORMAL

1. **Els introductors.** Els malnoms tarbeners van introduïts normalment per un article (*es —es Gat—, sa —sa Banquera—, el —el Dotor—, la —la Retora—*) o un article personal (*en* davant noms començats en consonant —*en Barbeta, en Calces—, el* si el nom comença en vocal

(6) V. M. J. RUBIERA MATA (1984).

(7) C. BARCELÓ TORRES (1983: 161).

(8) Per a l'estudi i classificació dels malnoms tarbeners hem aprofitat el treball d'E. MOREU-REY (1981).

—l'*Hilariet*—, la amb noms femenins —la *Noia*, l'*Hereua*—<sup>9</sup>. Per a designar les persones d'edat avançada s'usen les expressions *es tio* i *es ti* (de *sa tia*). Així, p.e., la persona anomenada *en Saragüells* a partir d'una certa edat —potser els seixanta anys— serà anomenada *es tio Saragüells*, *es Peix* passarà a ser *es tio Peix*, *la Retora* a *es ti Retora*, etc.

2. **Invariabilitat.** En passar d'un home a la dona, de la dona a l'home o dels pares als fills —o als nebots—, els malnoms experimenten normalment canvis morfològics. Però en alguns casos es poden mantenir invariables i només canviar l'introduïdor, p.e., *en Vella* i *la Vella*, *en Xapa* i *la Xapa*.

3. **Femenització.** Derivats de cognoms: *en Pont*, *la Ponta*; *en Calafat*, *la Calafata*; *en Mas*, *la Masa*; *en Morant*, *la Moranta*. Derivats de malnoms: *es Ballador*, *sa Balladora*; *es Moreno*, *la Morena*; *en Palli*, *la Pallina*; *en Micalet des Camí Nou*, *sa Caminoua*.

4. **Masculinització.** *La Caixa*, *en Caixo*; *la Rana*, *en Ran*, *en Rano*.

5. **Diminutius.** En passar de pares a fills: *en Mona*, *en Moneta*; *es Moro*, *es Moret*; *en Manta*, *la Manteta*; *en Tordo*, *la Tordilla*. Un cas curiós és *en Mosca*, fill d'*en Moscon*.

6. **La terminació -o.** El fill pot distingir-se del pare si al malnom d'aquest s'afeg una *-o*: *en Petit*, *en Peito*; *es Mim*, *es Mimo*; *es Fuster*, *es Fustero*; *es Ferrer*, *es Ferrero*; *en Miquel*, *en Miquelo*; *en Miguel*, *en Miguelo*.

- (9) L'estudi de l'ús dels articles en els malnoms tarbeners mereix un tractament més extens, que no podem fer ací; en direm, però, alguna cosa. A malnoms masculins introduïts amb ES corresponen de vegades malnoms femenins amb SA, p.e., *s'Asbarder/s'Asbardera*, *es Ballador/sa Balladora*, *es Banquero/sa Banquera*, *es Boluller/sa Bolullera*, *s'Esmorrellat/s'Esmorrellada*, *es Llum/sa Llum*. Però d'altres vegades trobem masculins amb ES i femenins amb LA, p.e., *es Corc/la Corca*, *es Fustero/la Fustera*, *es Gat/la Gata*, *es Moreno/la Morena*, *es Retoret/la Retora*, *es Xoriç/la Xoriça*. Aquesta alternança SA/LA introduint malnoms femenins corresponents a masculins amb ES demana una explicació, la qual —en la nostra opinió— no pot ser sinó *sociolingüística*. Ja hem dit que els tarbeners són trilectals; també caldria dir que són triglòssics: a l'oposició castellà/valencià, cal afegir la que es dona entre valencià/tarbeners. Els tarbeners són ben sensibles a les burles de què són objecte pels seus veïns a causa del seu parlar mallorquí. Això ha fet que a Tàrbena actualment l'article SA davant els malnoms tinga un caràcter més despectiu que no l'article LA. N'és una prova els dos casos de vacil·lació que hem registrat: *l'Orbera/s'Orbera* i *la Roja/sa Roja*: en tots dos casos les variants amb SA se senten com a més despectives. El quadro següent, en el qual indiquem el nombre de malnoms introduïts amb cada article, pot ser útil per a entendre el que tractem d'explicar.

| malnoms indicadors de        |     |    |     |   |
|------------------------------|-----|----|-----|---|
| 1. objectes                  | EN, | 30 | LA, | 9 |
|                              | ES, | 4  | SA, | 0 |
| 2. procedència               | EN, | 2  | LA, | 3 |
|                              | ES, | 2  | SA, | 5 |
| 3. animals                   | EN, | 7  | LA, | 5 |
|                              | ES, | 6  | SA, | 0 |
| 4. oficis                    | EN, | 0  | LA, | 8 |
|                              | ES, | 12 | SA, | 3 |
| 5. característiques físiques | EN, | 10 | LA, | 9 |
|                              | ES, | 14 | SA, | 2 |

Com podem veure en el quadro, l'article LA predomina en els malnoms derivats d'oficis i de característiques físiques, malgrat que en els masculins d'un mateix origen predomina l'article ES.

7. **Augmentatius.** *En Micalot, en Miguelot.*

8. **Canvis per afèresi.** És la modificació més freqüent. *En Nando* (Fernando), *en Nardo* (Bernardo), *en Nito* (Cuanito), *en Quito* (Paquito), *en Quelo* (Miquelo), *en Calot* (Micalot), *la Sabel* (Isabel), *la Quala* (Pasquala), *la Zidra* (Isidra).

9. **Apòcopes.** *En Pela* (en *Peladilla*), *la Cagapí* (filla d'en *Caga-Pilotes*), *es Sub* (es *Subsecretari*), *es Xu* (es *Xulo*), *es Como* (Comodoro), *es Meu Cuanmi* (Juan Miguel).

10. **Deformacions.** En Francisco *Babié* (Javier).

11. **Un exemple de sèrie derivativa: el cas de Miquel.** Del català *Miquel* tenim: *en Miquel*, *en Miquèlo*, *en Miquèlos*, *en Quèlo*, *en Calot*, *la Calota*, *en Micalet*. Del castellà *Miguel*: *en Miguel*, *en Miguelet*, *en Miguélo*, *en Miguelot*. I del francès *Michel*: *en Mixél*.

12. **Els malnoms composts.** Hi ha uns pocs casos de juxtaposició: *en Pep Puça*, *en Quico Zero*, *en Pep Panta*, *la Rosita la Saltitos*. Però, normalment, el segon membre va introduït per la preposició *de*. Aquest segon membre pot indicar:

- un lloc o un establiment: *la Teresa de la Mallaplana*, *la Teresita des Forn*;
- un ofici: *en Roc de sa Guarda*, *l'Hilariet des Sagristà* (pr. segristà);
- un nom: *en Joan de la Clementina*;
- un malnom: *en Miquel d'en Calito*, *la Gràcia d'en Cametes*, *en Paco de la Noia*;
- un animal o una cosa: *en Pepe de ses Vaques*, *en Paco de sa Melva*, *en Fernando des Moc*, *la Tereseta des Pésols*.

## CLASSIFICACIÓ

1. **Situació familiar.** *Es Bessó*, *es Fill*, *es Povil*, *l'Hereua*, *sa Madrastra*, *es Primo*, *en Pariente*, *en Minyó*, *la Noia*.

2. **Característiques físiques**

1. Dimensions del cos. Petitesa: *en Bellota*, *es Xaparro*, *en Pep Puça* (potser *en Petit* siga un cognom). Gordària: *la Gorda*,

2. El color de la pell. *Es Blanco*, *la Blanca*, *es Gelat*, *es Negrot*, *es Difunt*.

3. Els cabells i el pèl. *Es Moreno*, *la Morena*, *es Moro* (era moreno), *es Roig*, *la Roja* (o *sa Roja*), *el Ros*, *es Pelut*, *en Rissos*, *es Rull*, *en Quico Zero* (pr. séro, duia els cabells al zero).

4. Els cap i les parts del cap. *En Frontera* (tenia es front gran; E. MOREU REY<sup>10</sup> esmenta un altre *en Frontera* a Montuiri, amb el mateix significat), *en Barbeta*, *en Barres*, *en Bava*, *en Fernando des Moc* («sempre li penjava es moc»), *es Mellat*, *la Xata*.

5. El cos i els membres. *En Gepa*, *en Cama*, *en Cametes*, *en Tonet de Cames-Llargues*.

6. Invalideses. *Es Baldat*, *es Coixet*, *la Sorda*.

7. El caminar. *En Liquero*, *la Saltitos* (caminava a botets), *en Salta-Barrancos*.

8. El parlar. *En Toni de la Botija* (sa tia era botijosa, tartamuda).

(10) E. MOREU-REY (1981: 71).

9. L'edat. *La Vella, en Vella.*

10. Bellesa. *La Guapa.*

11. Metàfores vegetals. *En Carabassa, en Garrofa* (o *la Garrofa Xopeta, dexopeta*, 'lleï de garrofes allargades'), *en Guixa, en Mançana, la Tereseta des Pésols (era menudeta), la Tomaca.*

12. Metàfores animals. *Es Gat, la Gata, es Llobarro, en Mona, en Mosca, en Moscon, es Peix, es Perdigot, en Ran, en Rano, la Rana, la Raneta, es Saboc* ('ocell' i 'beneïtot'), *en Tordo, la Tordilla, en Xènna* ('ocell'), *en Xita* (semblava la mona Xita).

13. El vestit. *En Calces, la Calces, en Culera, en Gorra, en Mânega, es tio Saragüells, en Ximarra* (del mall. *ximarra*, 'samarra'?).

14. Personatges. Semblança o comunitat d'idees. *En Beethoven, en Largo Caballero, en Mahoma, en Romèo* (home sense fills molt enamorat de la dona), *en Simplis* (personatge de la T.V.), *en Tarsan* (era molt fort), *en Catélo* (mall., men. *anar de can Mel.lo a can Catel.lo*, noms de personatges avui desapareguts, *DCVB*), *en Marxena* (volia ser com aquest cantant).

### 3. Singularitats del caràcter

1. Vanitosos, presumits. *En Currutaco, en Fatxèina, en Mata-Quatres, en Rogant, la Rumba, en Rumbot, es Xu* (es Xulo).

2. Avars. *En Miquel de Quatre-Diners*<sup>11</sup> (roder del segle passat), *en Maset des Diners* (fill d'en Mas).

3. Mandres i cansats. *En Garrapato* (gandul; cf. val. *garrapata*, 'aplec de gent dolenta', usat per J. Martí Gadea, *DCVB*).

4. Bevedors. *En Xam, en Xamo, la Xama* (de *xamar*, 'beure', o potser del mall. *xam* 'afecció forta a una cosa')<sup>12</sup>.

5. Amics de la gresca. *En Camorrila, en Revuelto.*

6. Xarrais i mentiders. *El Gallo* (cridava molt), *en Xarrilla, es Mentirós.*

7. El mal geni. *En Cabota, es Gènits* (maleït), *la Reganya.*

8. Poregosos, covards. *En Cagarrot, en Gallina, es Rajao.*

9. Els massa vius. *Es Cuco, el Pillo.*

10. Efeminats. *La Flór.*

11. Qualitats. *Es Garrit, en Caramel.lo, en Peladilla, en Pela.*

12. Gestos. *Es Mim, es Mimo.*

(11) Esmentat al llibre de M. SIGNES (1981: 50), del qual hem aprofitat diverses notícies toponímiques i antroponímiques.

(12) E. MOREU-REY (1980: 56) esmenta uns *Xams* de Felanitx, fills de *Can Xamerri*.



#### 4. Els oficis

1. Pel nom de l'ofici: *S'Asbarder, s'Asbardera* (albarder), *es Banquero, sa Banquera, la Correuera* (son pare era correuer), *el Dotor* (potser descendent d'algun metge), *s'Estanquer, es Flare d'en Xupena, es Ferrero, es Forestal, la Fornera, es Fustero, la Fustera, sa Guarda* (home), *es Lletero, la Majorala, el Mestre, es Péo* (era peó de sa carretera), *la Pea, es Retoret, la Retora, es Sagristà, es Sub* (es Subsecretari), *la Tendera, es Torero* (volia ser-ho), *la Vaquera, la Ventera*.

2. Pel nom de l'objecte: *En Bacenilla, es Bollo, en Bomba* (tocava el bombo), *la Caixa, en Casilles* (de sa casilla des transformador ?), *en Corbella, en Ganxo, en Llanda, es Llum* (treballava a sa caseta des llum, de s'electricitat), *sa Lluma, en Paco de sa Melva* (sa mare en venia), *en Palloc, en Panets, en Parra, en Parralet, en Plàtanos* (en venia), *la Porróna, en Randilla, la Randilla, en Rajola, en Quico des Sencicat, la Soca, en Sogalls, en Traca, es ti Vaeta* (de baieta, pr. vaeta), *en Pepe de ses Vaques* (son pare en tenia), *en Xapa, la Xapa, es Xoriç, la Xoriça*.

5. Dedicacions constants no professionals. *L'Amàncio* (futbolista), *es Ballador, sa Balladora, es Comuniste* (era del P.C.), *en Fartera, en Passillos* (ballant treia «passos»), *en Kubala* (futbolista).

6. Indicadors de la procedència. *S'Americà* (li agradaven les coses d'allà), *en Benigànim, sa Benigemblera, es Boluller, sa Bolullera, la Catalana, s'Estranger, en Fageca, la Teresa de la Mallaplana, en Micalet des Camí Nou, sa Caminoua, es Moixú* (de monsieur, d'un que havia viscut a França), *l'Orbera* (o *s'Orbera*), *la Parcentera, la Maria José de Parelles, en Micalet de la Real, es tio Salamanca, es Valencians, en Villena*.

7. Malnoms relacionats amb fets episòdics. *Es Jou* (no volia casar-se perquè no li posaren es jóu), *en Manos* (s'assemblava al protagonista de la pel·lícula «La mano que aprieta»), *es tio Voltat* (fent voltar sa campana, per accident, s'hi quedà agafat i féu una volta per l'aire).

#### 8. Procedents de frases

- *En Barraca* («Vicent, la barraca es crema!»),
- *En Coca* («jo tinc coca!»; coca per comptes de *recapte*, pr. recatte),
- *En Cojones* (ho deia molt),
- *En Conyo* (ho deia molt),
- *En Corc, la Corca* (deia «tot són corcs a ses portes!»),
- *En Fotecalos* (deia «Fo, fo, fo, fotre, fotre!»),
- *En Magí* (deia «imagina't», pr. imagine't),
- *Es Meu Cuanmi* (sa mare li deia «es meu Cuanmi»),
- *En Matau* (deia «feu lo que vullgau però no em matau»),
- *En Paco d'en Merda* (ho deia molt),
- *En Pallí, la Pallina* [pə̀li] (deia molt *pe llí, pe llí, ço és, per allí*),
- *En Pariente* (deia «Es meu parent»),
- *En Tagarra* («t'agarra» ?),
- *En Tamarra* («t'amarra» ?),
- *Cametes em valguen*.

9. Humorístics. *En Caga-Pilotes, en Furga-Burres, en Mata-Burres, en Xupla-Potons* (potó, 'peül·la', Mall., Men., Tortosa, DCVB), *Hombre-que-se-rie-del-trabajo*.

## REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALCOVER, Antoni Maria. 1918-1919. «Dietari de l'Eixida p'el Reyne de València i Catalunya Occidental», *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, X, Palma de Mallorca, pp. 165-332.
- BARCELÓ TORRES, Carme. 1983. *Toponímia aràbiga del País Valencià. Alqueries i castells*, València: Institut de Filologia Valenciana.
- BARNILS, Pere. 1912. «Zur Kenntnis einer Mallorkinischen Kolonie in Valencia», *Zeitschrift für Romanische Philologie*, XXXIV, Tübingen, pp. 601-7. Reed. dins *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*, VI, Barcelona, 1933, pp. 181-8.
- COLOMINA I CASTANYER, Jordi. 1985. «El parlar de la Marina Alta», *La Rella*, 4, Elx, pp. 37-54.
- COSTA I MAS, Josep. 1978. «La repoblació mallorquina a la Marina Alta i al seu entorn en el segle XVII», *Trabajos de Geografía*, 34, Palma de Mallorca, pp. 87-91.
- DCVB (A. M. ALCOVER i F. de B. MOLL). 1930-1962. *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma de Mallorca.
- DECLIC (Joan COROMINES). 1980-1985. *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, Barcelona.
- FORTEZA I CORTÉS, Tomàs. 1915. *Gramàtica de la Llengua Catalana*. Palma de Mallorca.
- GRIMALT, Josep. 1971. *Els articles en el llenguatge col·loquial de Mallorca*, tesi de llicenciatura (inèdita), Universitat de Barcelona.
- MOLL, Francesc de B. 1982. *Els llinatges catalans. Catalunya, País Valencià, Illes Balears*, 2<sup>a</sup> ed. Mallorca: ed. Moll.
- MOREU-REY, Enric. 1980. «Reflexions sobre malnoms de Mallorca, Menorca i Eivissa», *Randa*, 10, *Homenatge a Francesc de B. Moll/2*, Barcelona, pp. 51-61.
- 1981. *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, Barcelona: Millà.
- ROMÁN DEL CERRO, Juan Luis i Mikel de EPALZA. 1983. *Toponímia mayor y menor de la provincia de Alicante. Listado por municipios*, Alacant: Caja de Ahorros Provincial.
- RUBIERA MATA, María Jesús. 1984. «Rafals y raales; ravals y arrabales; reals y reales», *Sharq Al-Andalus. Estudios Árabes*, 1, Alacant: Universitat.
- SIGNES, Miguel. 1981. *Historias de mi pueblo (Tàrbena)*, Alacant: Caja de Ahorros Provincial.
- VENY I CLAR, Joan. 1974. «El llegat lingüístic mallorquí a Tàrbena (Alacant)», *Lluc*, 614, Palma de Mallorca, pp. 18-20.
- 1976. «El valencià meridional», *Problemes de Llengua i Literatura Catalanes. Actes del II Col·loqui Internacional sobre el Català (Amsterdam, 1970)*, Montserrat, pp. 145-230.